

bolje goji dobro cerkveno petje. Preden se tedaj otroci učé pesem za veselje in kratek čas, naj jih vadi učenik pobožnih pesem. Teh pesem naj se iz glave učé, naj se jim pesem razloži, da jo razumejo. Nekatere lepe stare pesmi se skoraj pojó po vseh cerkvah pri blagoslovu. Je pa še dosti ljudi, kateri še teh pesem iz glave ne znajo, in tako v cerkvi kar moléé, ali pa samo napev pojó. Šola tedaj odgoja otroka za molitev, ko ga vadi pobožnih pesem, in tudi v tej reči spolnuje svojo imenitno nalogo. —

Naj večja skerb učenikova pa je, da vadi otroke lepega in pobožnega obnašanja v cerkvi pri sv. maši ali sicer pri službi božji. On jih vadi, kako naj s pridom poslušajo božjo besedo, podučuje jih, kako obnašati se, da pri cerkvenih molitvah in obredih niso nevedni gledavci, marveč da so jim cerkveni obrede v večjo pobožnost in povzdigo duha.

Pomenki

o slovenskem pisanji.

XXVI.

D. Krušic moj toraj učí, da se prav sklanja starešina-*e*, Jeretina-*e-i* itd., kakor roka-*e*, in da le „die ungenaue Volkssprache“ pregiba s prirastkom *t*: Jeretina-*ta-tu* itd., kar pa ni, da bi se posnemalo.

O. Tako pravi „pisalec“, ki ima narodni jezik sicer jako v čisljih. — Beri, kar piše o tem Janežič §. 77!

D. „Po moški sklanji pregiblremo radi moške samostavnike z ženskim koncem *a*, kakor: možina, oproda, sluga, starešina, vedovina, vodja, vójvoda itd., namreč: 1. 2. 4. 5. sluga, vodja, vojvoda, 3. slugu, vodju, vójvodu, 6. slugu, vodji, vojvodu itd. n. pr. Zbrani njegovi vojvodi so se potopili. Ravn. — Ide truma vojvodov junaških. Levst. — Boljše in svojstvu našega jezika veliko prikladniše pa je sklanjati take samostavnike po starem, kakor se tu pa tam še sedaj nahaja med ljudstvom, t. j. po ženski sklanji, namreč: 1. 5. sluga, vodja, vojvoda, 2. sluge, vodje, vojvode, 3. slugi, vodji, vojvodi itd., n. pr. Natoči oči starešini. N. pr. — Vsak vojak imá svojega slugo. N. ps. — Lej ga no glavino! N. r.

O. Zato tedaj piše in uči Krušic tako, ker je boljše in svojstvu našega jezika prikladniše?

D. Boljše in prikladniše pa je, ker je a) po starem — ostarelo, b) ker se še nahaja, c) tu pa tam, d) med ljudstvom, ktero pa, kakor pravi Krušic, na tanko ne govori!

O. Kar je drugim jezikom izjemno ali posebno, to ima biti slovenskemu občno pravilo.

D. Pisati in toraj tudi govoriti nam je po tem pravilu vprihodnje: Prilike svetega očca Bonaventure pa zgodovina učitelja Terdine; od slavnega vojvode Godine k milemu vladiki Glavinzi; našega očca starašina Jeretino—in učitelja Robido; pridnega učenca Skalo s porednimi součenci Janšo pa Burjo, Zamido pa Zagodo; pri sosedu Vonči in od čestitih in prečestitih oč Jerihe pa Jerale, Jerine pa Jeretine! In če ima po narodni pesmi vsak vojak svojega slugo; koliko jih imajo potem še le vojvode i. t. d.

XXVII.

O. Kopitar piše o tej reči v slovnici svoji str. 233: »Die Endigung auf Vocale ist, in unserm Dialekte, so wenig den Masculinis eigen, dass nur eigene Nahmen, und ein Paar, so zu sagen, Ur-Slavische Substantive sie haben. Ondi tudi uči, da imena na samoglasnike, celo na *a* in *u*, raji vstavljajo *t*: Robidata, Jehuta.

D. Svoje dni, v staroslovenščini, je bil v ednini moški toživnik živočih in neživočih stvari enak imenovavniku; če nam ima veljati čestito in staro nekdanje pravilo, pa še sedaj namesti: Lenuha dan straši, recimo: Lenuh dan straši! N. pr.

O. Metelko pové str. 173 vzrok stari pisavi: »Die belebten Männlichen mit dem End-*a* richteten sich einst nach den Weiblichen (Declin. V.), jetzt gehören sie zur I. Declin. und lieben noch die Einschaltung des *t* vor den Biegungsvocalen. Die Alten sahen mehr auf den Endvocal des Nominativs, als auf das Geschlecht; die Neuern hingegen richten sich mehr nach dem Geschlechte des Nennwortes«.

D. Sej Janežič ravno to uči, pa ne spolnuje, češ: poslušaj me, ne glej me! §. 61. piše: »Spol je naraven ali pa slovničen. Naravni spol se razodeva po pomenu, slovnični po končaji samostavnih imen. Naravni spol ima vselej prednost pred slovničnim«. Zakaj bi ga ne imel toraj tudi v sklanji, da ne poreče kdo, da je »pisalcem«, kateri imena moškega spola ravna po ženski sklanji, treba srednjega varuha, kakoršnega si je za novo leto vošil bil »Brencelj!«

O. Razun tega je mnogo nedoslednost in težkot v tem oziru; na pr. beri, kar piše Janežič od svojivnih pridevnikov na - *in*, - *ina*, - *ino*, ktere obrazimo prav za prav le od ženskih imen: dekla — dekl*in*, nevesta — nevest*in*, kraljica — kralji*čin* itd., in se vjema s poprej imenovanimi moškega spola.

D. „Ta končnica se daje včasih tudi moškim samostavnikom na - *a*, ki je sem ter tje še dan danes po ženskem sklanjalu pregiblujemo, ter imajo razun oblik: očeto*ov*, starešino*ov*, vodje*ov*, vojvodo*ov* itd. še po gostem: očin ali očinj, starešin*in*, vojvodin*in* i. t. d.“ —

O. Nasprot nam rabi končnica -*ov*, -*ova*, -*ovo* pri izpeljavi svojivnih pridevnikov od izvéstnih (določnih) moških osób, in vendar se dodéva tudi imenom drevés, germov, trav in drugih rastlin brez ozira na samostavnikov spol n. pr. ajda — ajdov kruh, bukva — bukov les, leska — leskov germ, lipa — lipov cvet, češnjev, hruškov, smrekov i. t. d.

D. Če tu smemo rabiti moško končnico, zakaj bi je ne smeli enako pri moških imenih? Če moramo pisati: Terdin*ina* zgodovina, Bradašk*ina* ali morebiti celo Bradašč*ina* poprava, Bonaventur*ine* prilike, starešini*na* časa, oč*ina* kučma, vladiki*na* palica, dr. Ulag*in* nasvet ali celo predlog; moramo po tem takem pa tudi vprihodnje jesti le ajdin kruh, kuriti z bukinimi ali celo bučinimi drevmi, piti čaj iz lipinega ali lipnega, ne pa lipovega cvetja, zanikarne otroke strahovati z brezini*m* ali brezni*m*, ne pa brezovi*m* oljem!

O. Iz tega se da le posneti, bi utegnil kdo reči, da, kakor ženskimi imeni na - *a* dajemo moško obliko na - *ov*, smemo tudi moškimi imeni na - *a* dajati žensko obliko na - *in*. — Vendar se meni zdí, da so nekdaž slepo, preslepo posnemali tuje jezike, in gledali le na vnanjo obliko in na končaj, ter po tém sklanjali; narod pa živi jezik slovenski, ki nikakor ni ubog v raznih oblikah, obrača v svojih ustih ter pregiba imena po svoje.

D. In kakor narod, tako čem ravnati tudi jaz, in rečem, da tistemu, ki hoče sklanjati po starem kopitu, velja to, kar pravi Metelko str. 173: „Leblose, die im figürlichen Sinne auf Belebte übergehen, richten sich nach diesen letztern: vi-diš štora, tesla etc.“